بله ډیوه

د

Ketabton.com

گل پاچا الفت

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

سر لیك:	مخ:
خپله ژبه	۱ـ۲
خپل ملیت ساتل	۲ـ۳
حرکت او ویښتوب	۴
لوئیدل او جدیت	۵ـ۶
پوره ژوندون	۷ـ۸
د ژوند مقصد	۸ـ۱۰
ګڼل	۱۰ـ۱۱
زړه او سترګې	۱۱ـ۱۲
زه دې پیژنم	۱۲
حقیقت	۱۳ـ۱۴
دمحبت رڼا	۱۴
شعر اوادب	۱۴ـ۱۵
شاعر او عالم	۱۵-۱۷
دتوري رڼا	۱۷ـ۱۹
خوږژوند	۲۰ـ۲۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

خپله ژبه

دغه لمر چې پاس په آسمان کې زمونږ دپاسه ځليږي اوپخپل نوراو حرارت دځمکې دمخ په بوټو او ژونديو شيانو کې دنشوې نما قوت پيداکوي همدغه شان يو بل معنوي لمرهم شته چې وړانګې اوپلوشې يې دانسان په زړه او دماغ وليږي او له انعکاس څخه يې افکار او خيالات پيداکيږي، دا افکار يا خيالات چې د الفاظو او کلماتوپه جامه کې څرګندشي نطق، خطابه، شعر موعظه، نصيحت او داسې نو ورته ويل کيږي چې داټول دژبې ترعمومي عنوان لاندې راځي او انسان وربانديې له نورو حيواناتو امتياز پيداکوي.

نوويلى شو چې زمونږ الفاظ او کلمات تش هغه اصوات نه دي چې له مرغانو او نورو حيواناتو اوريدل کيږي، بلکه دا زمونږ دزړه غږ او د فکر فانوس دى چې زمونږ فکري رڼا او نور زياتوي او مونږ په همدغه وسيله کولى شو چې يودبل په مقصد پوه شو اويوله بله فکري او معنوي استفاده وکړو. دابايد مونږ ومنو چې که انسان دنطق او ويناقوت نه لرلى او دافکار و او خيالاتو د جريان د پاره يې دا مجرا نه درلودى هيڅکله به دغه ذهني او عقلي ارتقا نه وه کړي اونه به يې له نورو حيواناتو دومره توپير درلود. نو زمونږ ويناکه څه هم د هغې رڼا زيږنده ده چې له يوه ډير لوړاسمانه زمونږ ذهن ته راښکته کيږي مګر ددې رڼا په زياتوالي کې زښت ډيرتاثير اودخل هم لري چې بايد په ډيرزيات اهميت ورته قايل شو.

داهم بايد وويل شي چې ددغه معنوي لمر فيضان چې انسان ورځنې فکري رڼا اخلي اوژبه ورځنې پيداشوي ده، دا هم لکه دابل لمرد مناطقو اومملکتو دجغرافيوي وضعيت په لحاظ مختلف تاثيرات لري اولکه چې يو مملکت له بل ځينې پخپلو مخصوصو بوټو او حيواناتو امتياز پيداکوي اومعناً بيليږي، قامونه هم يوله بله پخپله ملي او مخصوصه ژبه جلاکيږي او داهيڅ امکان نلري چې دمځکې دمخ ټول انسانان په يوه ژبه وګړيږي، بلکې داطبيعي اومنل شوى قانون دى چې هرملت به ځانته ژبه لري، اوپخپله ژبه کې به علمي اومعنوي ارتقا کوي همدغه سبب دى چې يوسړى په ډير زيار او زحمت هم په پردۍ ژبه کې داسې اديب کيدى نشي چې له اهل زبانو څخه يې هيڅ فرق ونشي، داځکه چې دبلې ژبې الفاظ او کلمات دده دهغو دقيقو القاآتو ترجماني نشي کولى چې دى پخپله ژبه کې ور ځينې تعبير کولى شي، نو ضرور دده ذهني او دماغي واردات بې تعبيره پاتې کيږي او د فکرلار يې بنديږي چې ديته بايدفکري اومعنوي اختناق ووايو.

نوملتونه هم لکه اقليمونه او مناطق د اجتماعي ناموس او طبيعي نظام له اغيزې لاندې دي چه هيڅکله ورځينې سرنشي غړولى او حتماً ورسره موافقت کوي، که څوک له دې قانون مخالفت کوي او غواړي چې په بله ژبه کې دعلم او عرفان، ادب او بصيرت خاوند شي هغه داسې مثا ل لري لکه چې دتودو ملکو مخصوص بوټي په سړو ملکوکې کري يادېوه موسم کرهڼه په بل کې کوي. داڅرګنده ده چې له دغسې سعى او عمل ځنې هيڅ نتيجه نه اخيستل کيږي او داراز زيار او زحمت انسان نشي مسعود کولى.

که يوملت وغواړي چې خپل احتياجات په بله ژبه پوره کاندې او په پردۍ ژبه کې د علم اومعارف خاوند شي ښايي چې پخپل جدوجهد ځينې معلومات لاس ته راولي اولږڅه خپله مخه رڼاکړي، مګر دارڼا به لکه دغلو ډيوه ډيره ضعيفه او خړه وي چه په نري شما ل به مري او هيڅ دوام به نلري. که ملت دبل په ژبه څه زده کوي هغه زده کړه به لکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دطوطي اومينا زده کړه تش دژبې په سر وي او زړه ته به هيڅ لارنلري په داسې ملت کې هيڅکله دفکري نشوې او ارتقا هيله نه کيږي او نه په علم اوادب کې سمه اوصحيح لارو ورته پيداکيږي، دا راز ملتونه هميشه خپلې سترګې غړوي مګرڅه نه ويني. نو مونږ بايد ارومرو خپله ژبه ژوندۍ کړو او دعلم وعرفان ډيوه پکې بله کړو ځکه چې دا ژبه دملت په ذهن او زړه کې ځای لري او په رڼا باندې يې طبعاً دملت ذهني او دماغي خونه روښانه کيږي او ډير ژر دمعارف پلوشې دوطن په هره خواکې خپريږي.

خپل مليت ساتل

هرملت بعضې مخصوص شيان لري چې که سړی هغه ورځينې لرې کړي هيڅ امتيازورته نه پيداکيږي.
دهمدې لامله هر ژوندی او بيدار ملت خپل ټول ملي شيان لکه: رسوم او اداب، ملي موسيقي اوملي ادب، ملي ژبه اوملي روايات، ملي ذوق او ملي اخلاق په ډيرښه شان ساتي اوهېڅکله ځان دبل قوم په ځيرنه ښکاره کوي. بعضې ملتونه پدې باب کې دومره ډير احتياط کوي چه خپل خرافات اوبيمعني شيان چې هېڅ فايده پکې نه وي هم له لاسه نه باسي اوډير ورباندې ټينګ وي. يوملت له بل ځنې علم، فن اوصنعت اخلي خوملي خصايص يې هيڅکله نه قبلوي مګر ځينې ضعيف النفس ملتونه چې دنورو ترتاثير لاندې راغلي، خپل ملي ذوق اواحساس يې ورک کړيدي ځکه چې هغوی ته خپل هرڅه بدمعلوميږي او پردی هرڅه ورته ښه ښکاري نوپه هرشي کې د نورو تقليدکوي او دمليت په معنی هم هيڅ نه پوهيږي خپل ځانونه ورته ډيرټيټ اوښکته ښکاري، ښه اوبد دنوروپه ذوق ځانته معلوموي او له ځانه هيڅ فکر نشي کولی.
که سړی ديوه قام ازادي اوخپلواکي دروح اونفس له خواپه نظرکې ونيسي نوپوره ازادي او حقيقي خپلواکي هغه قوم لري چې پخپل فکرکې دبل قوم ترتاثير لاندې نه وي راغلی يعنې په غير شعوري طورپه بل قام پسې نه وي روان، نه يې ذوق دبل دذوق تابع وي اونه دبل قوم فکرله خپل فکره ښه ګڼي.
هرکله چې پښتون يوتورپالی اوننګيالی تېردی چې تراوسه په دنياکې په جګواو هسکو سترګو ژوندون کوي او هيڅکله ورته بل څوک له ځانه لوړاو سترنه ښکاره کيږي نو طبعاً بايدخپل ملي خصوصيات اوپښتني مميزات په ښه شان وساتي او هيڅکله يې له لاسه ونه باسي.
دپښتنوملي اخلاق اوخويونه چې په پښتونواله ورځنې تعبيرکيږي دمليت ستنې اومهم ارکان دي چې په اجتماعي حيات کې ډيرزيات قيمت او اهميت لري او حقيقي تهذيب پکې ليدل کيږي، دپښتنوصاف اورښتيا ويل، پخپل عهد اوقول له سراو ماله تيريدل، له ضعيفانو او بې وزلوسره مرسته او کومک کول داټول هغه صفات او خويونه دي چې پښتانه يې دښتونولۍ ارکان اوشروط ګڼي.
دپښتنوملي تربيه هم پر يوه داسې اساس باندې قايمه ده چې له نننې حيات او ژوندون سره پوره موافقت لري داقوم اوس ديته نه دی محتاج چې څوک ورته دشجاعت او زړورتوب درس ورکړي يايې دزيار ايستلو او زحمت ګاللو لپاره تربيه کاندي ځکه چې دوئ ته خپل مليت داتعليم ورکړيدی چې بايد هيڅ کارورته په دنياکې ګران او مشکل معلوم نشي او له هيچا ځينې يې سترګه ونه سوزي. وګورئ! يوپښتون کله چې خپل ځان ستايي نووايي چې زه اسمان ته تيره غورزوم او سرورته نيسم، صفتونه خو نورهم ډيردي مګر هر قوم او هرڅوک له خپل ملي ذوق اواحساس سره سم يوصفت ځانته غوره کوي اوفخر ورباندې کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نومعلومه شوه چې پښتنوته له مشکلاتو سره مقابله کول او ګرانوکاروته سرنیول ډیرښه ښکاریږي او داقوم د هرراز سختیو مقابلې ته تیاراومستعددی. دې قوم ته له هرچا ځنې خپل ځان لوړښکاري اوتل پخپل ملیت اوپښتونواله افتخار کوي، دهمدې لامله دقسم په ځای کې وایي:

پښتون به نه یم که داکار مې ونکړ.

نورقومو نه که عزة النفس او ځان ښه ګڼل یاپخپل ملیت باندې فخر کول کیسې زده کوي دوئ ته خپل محیط او ملیت دا ورښیي او بل معلم ته یې هیڅ حاجت نه پېښیږي.

د پښتنو ملیت او ملي اخلاق ددوئ له نامه سره تړلی شی دی.

که څوک دپښتنوپه کلو او قبایلوکې وګرزي دابه ورته معلومه او څرګنده شي چې پښتانه هغه چاته پښتون نه وایي چې هغه یوازې په پښتوخبرې کولی شي اونه پښتو یوازې ددغو مخصوصو الفاظو اوکلماتو لپاره استعالیږي څکه چې ددوئ دمحاوراتو او اصطلاحاتو په نا لیکل شوي قاموس کې دا دوه کلمې خوراډیر معاني لري، چې ددې قوم ټول صفات او ممیزات پکې راځي.

نوموږ باید خپل ملي اخلاق اوپښتونواله په ښه شان وروزو او د خپلو تیرو پښتنو هغه خویونه چې باید انسانان او انسانیت ورباندې فخر وکړي تل په نظرکې ونیسو.

زموږ اسلاف او پخواني برسېره په دې چې توره او توریالیتوب ورځنې په میراث پاتې دی دنورو لوړو اوښو صفتو نو خاوندان هم و چې هیڅ قوم کې په طبیعي او غریزي ډول نه لیدل کیږي.

دوئ مهذب او خوشبین و، دوئ پخپل ناموس ډیر ټینګ و او بل چاته یې هم هیڅکله په سپکه سترګه نه کتل، په هر میدان او هرډګر کې دظالمانو دښمن او دمظلومانوملګري و، هر چابه چې دوئ ته ننګ راووړله سراوماله به وربانديې تیریدل اوهغه به یې تر خپل سیوري لاندې په ډیرښه شان ساته.

خپله سیمه به یې ډیره درنه ساتله او پخپله یوه ولیشت مځکه به یې خپل سرونه ورکول، هیڅکله یې په دنیاکې دبې ننګۍ ژوندون نه کاوه او نه به یې دچاپیغورخپل ځانته پریښوده، خپل نوم ورته له هرچا ځنې ښه ښکاریده او دپښتونولۍ آب وآبرویې په ډیر ښه شان ساتله، نوموږ باید خپل ټول ملي شیان او ملي اخلاق له هر چاځنې ښه وګڼو او پخپله پښتونواله ونازیږو، کوم طبیعي جوهر او معنوي ښیګڼې چې موږ لرو هغه په بل هیڅ قوم کې نشته او نه یې پیداکولی شي، که څه هم په فن اوصنعت کې له موږ ځینې ډیر وړاندې او مخکښ وي.

نو موږ بایدله نورو اقوامو ځنې فنون او صنایع، علوم اومعارف واخلو د نورو سیاست او معاشرت، کړه وړه هرڅه ځانته معلوم کړو مګر د هغوئ په ظاهري ښایست او ښکلیتوب خپل زړه بای نلو او نه خپل ملي ذوق دچاپه تقیلدکې ورکړو، موږ بایدد پښتونولی بڼ جوړ کړو او لکه بلبلان دنورو دباغ په ګلانو ونه ټیریږو.

موږ باید دخپلې ملي ژبې له ژوندي کولوسره سم خپل معنویت او ملیت پوره ژوندی کړو او لفظاً و معناً ځانونه پښتانه کړو، موږ باید دخپلې ملي ژبې په فانوس کې د پښتونولۍ رڼا او دعلم وعرفان نور دواړه جمع کړو او پښتو اوپښتونواله یوځای وروزو.

اوعقیده ولروچې زموږ خاوره دتهذیب او ښو صفتونو زانګووه او دتاریخ په حق شهادت دتهذیب پلوشې زموږ د ملک او زموږ دپلرو داعمالو د هنداري څخه په دنیاکې منعکس شوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حرکت او وینبتوب

لمر ختلی او وړانګې یې له درونځې نه کوټې ته راپرې وتلي دي. یووړوکې ماشوم چې نوی له خوبه راپاڅیدلی په کټ کې ناست دی او د لمر پلوشو ته هر ساعت لاس وراچوی مګر هیڅ شی لاس ته نه ورځي اوموټې یې هماغسې تش پاتې کیږي دی پدې نه پوهیږي چې دا وړانګې زماپه سترګوکې ځای لري او هیڅا ته لاس نه ورکوي.

او ه! واړه اوکوچنیان څه عجیبه طایفه ده او څنګه شیانو پسې هڅه کوي. دوئ چې کله خپل ځان په هنداره کې ووینی هم لاس وراچو ي او منګولې ورسره لګوي، دوئ ته خپل ځان هم پردی ښکاري او دخپل سرخولۍ هم دبل ګڼې که ښه فکر وکړو مونږ هم لکه دوئ له خپل ځا ن سره په جګړه اخته یو او په همدغسې شیانو پسې هڅه کوو خودومره فرق شته چې دوئ ته خپل شی هم دبل ښکاري او مونږ د نوروما ل هم خپل ګڼو، دوئ په ورنې کې کلک ترلی وي سره له دې لاس اوپښې خوزوي او خپل ځان خلاصوي مګر مونږ بې ترلو هم هیڅ حرکت نه کوو او ځای په ځای پراته یو. هو! مونږ او واړه دومره ډیر فرق نلرو که مونږ هم لکه دوئ د خپل ځان او وطن لپاره څه کارنشو کولی یاواړه یو اویا ویده.

هو! خوب هم یوعجیب کیفیت دی. یوه شپه چې زه په درانه خوب ویده وم او تندې راباندې ډیره غلبه کړې وه نوما به لوی لوی سیندونه او ولې لیدلې اوهر ساعت به مې اوبه څښلې خومړیدم به نه اوتنده به مې نه ماتیدله، کله به مې په لویو ډنډو کې لمبل او کله به مې په لوی سیندکې غوټې وهلې، مګرله خوبه راپاڅیدم لاس مې هم لوند نه و او سخت تږی وم.

دویدو قومو نو ټول کارونه به البته همدغه شان وي چې هیڅ نتیجه به نلري، دوئ به ګمان کوي چې مونږ کارکوو او ګرزو مګرپه حقیقت کې به ځای په ځای پراته وي او هیڅ به یې نه وي کړی.

خوبونه هم ټول یو راز نه دي ځنې خلک ویده دي او په خوب کې خبرې کوي، بعضې لا داسې هم وي چې له ځایه پاڅیږي او ګرزي مګر ویښ نه وي. دچا خوب ډیرزیات او دروند وي چې په چیغو هم نه راویښیږي او ځینې کسان په یوه نرې ګنګوسي ویښ شي، نو ویښول که څه هم دویښوونکی کاردی مګر دویدو حا ل پکې ډیر تاثیر لري همدغه سبب دی چې دیوه ځای شاعران ډیر ژر خپل قام ویښولی شي او دبل ځای شاعران دا افتخار نشي ګټلی او دشورنارې یې دهواپه امواجوکې بې فایدې ورکیږي.

ویښول هم ډیر اقسام لري سړی ټول خلک په یوشان نه ویښوي، کشرانو ته سړی نارې وهي اوښوروي یې مګرځینې کسان په چاپې کولو او کښیمنډلو بیداریږي. پدې عصر کې چې ویښتوب ترهرڅه ضروردی باید هیڅوک ویده پاتې نشي، هرڅوک که دخپلو خواخوږو په نارو نه ویښیږي نودښمنان یې دبرچوپه څوکو ویښوي، اوهسې یې نه پریږدي، نو باید ویښ شومګر داسې ویښ نه لکه واړه هلکان چې له یوه خوبه راپا څیدلي او په بل شان خوب کې پراته دي.

لاس اوپښې ښورول ضروردي خوداسې نه چې سړی د وړانګو په نیولو خپل وخت تیرکړي، وړانګې هم سړی نیولی شي او پوره استفاده ورځینې کیږي مګر هله چې سړی پوره ویښ وي او دزړه سترګې یې هم غړولې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوئیدل او جدیت

لکه چې دباغ بوټې اونیالګي ورځ په ورځ لوئيږي او وده کوي همدغه شان انسانان هم د رشد او تکامل لورته روان دي، مګر هېڅوک دا مسير په سترګو نشي ليدی او هره شيبه يې په تفاوت نه پوهيږي، کله چې نباتات له مځکې نوي راجګ شي له خاوروسره برابروي او ښه لانه ليدل کيږي.
مګر څه موده وروسته ښايسته ډيرلوی شوي وي او ښه وده يې کړي وي، دا لويوالی يوځل نه پيښيږي بلکې له ابتدا څنې په يوه داسې تدريجي صورت جاري وي چې څوک يې هر ه ورځ فرق نشي محسوس کولی مګر هيڅوک ورځنې انکار هم نشي کولی، دنياهم له خپلو ټولو موجوداتو سره همدغه شان د ترقۍ په لور روانه ده که څه هم مونږ يکې پټې سترګې پراته يواو حرکت يې نه وينو دغه نشو و نما چه په کائناتو کې په طبيعي صورت جريان لري او هيڅوك يې مخه نشي نيولی کله کله دبعضې عواملو په اثرکې له طبيعي حاله وزي او تغير يکې پيښيږي.
هو! انسان دا اقتدار لري چې د طبيعت سيرد خپل تدبير په مرسته ګړندی کړي او پخپله روزنه او زيار يو باغ ډير ژر سمسور کاندي دانسان جديت او فعاليت هم په حقيقت کې همدغه معنی لري چې دی له طبيعت سره يولاس شي اوخپل تاثير څرګند وښيې.
کله کله سړي پدې راز بحثونو کې له ځينو کسانو اوري چې په هر کارکې اعتدا ل ښه دی او ډيره بيړه ښه نه ده .
هو! اعتدا ل ښه دی اوپه هيڅ کار کې دومره بيړه نه ده په کار چې سړی پخوا له فکر کولو يوه کارته ملاوتړي او داسې منډې يکې ووهي چې په يوه شيبه کې ځان دومره ستومانه کړي چې بيا دوه ساعته ځای پرځای پروت وي او دحرکت نه وي مګر داسې هم بايد ونشي چې سړی اعتدا ل دځان لپاره پلمه کړي او ټول کارونه طبيعي جريان ته وسپاري.
وګورئ! اوسپنه يانور فلزات پس له ډيرو قرنو اوپيړيو ديوه مناسب حرارت اوطبيعي تحول په اثرکې داصلاحيت پيداکوي چې بعضې الات او اسبابونه ورځنې جوړشي، مګر کوم وخت چې صنا عتي فابريکو او دانسان لاس ته راورسيږي ډير ژر هر راز تحولات قبلوي او دانسان جديت او فعاليت ته ځان تسليموي.
نو دطبعيت سير هميشه پداسې طور جارې وي چې ليدل کيږي نه مګر دانسان دفعاليت اغيزه ښکاره اوڅرګند وي.
په هرځای او هر مملکت کې چې دجديت څرخونه په بيړه چليږي هلته په ټولو شعبوکې ښکاره پيشرفت ليدل کيږي او ورځ په ورځ په کارونوکې تفاوت محسوس کيږي نوبايد هر سړی دخپل جديت او فعاليت له مخې هر راز موانع لري کړي او مخ وړاندې لاړشي، پدې لارکې که سړي ته هر څومره پيچومي مخې ته راشي بايد سترګې يې ورته سپينې نشي او اسانه يې وګڼي.
سړی که په يوه قوي زړه او د امکان په سترګه هرشي ته ګوري هغه ته ډير موانع نه پيښيږي او څه شی يې مخه نشي نيولی، مګرهغه کسان چې ضعيف النفس دي هغوئ پخپله ځانته موانع پيداکوي او دومره اهيمت ورکوي چه داقدام تصورهم نشي کولی. ډير خلک يوازې دهمدې لامله چې يو کار ورځينې خراب نشي هيڅ کارته زړه نه ښه کوي اوله هرشي څنې ډډه کوي، زما په خيا ل دغه راز ذهني موانع له ټولو موانعو څنې ډير تاثيرلري، څوک چې له خپل پيشرف سره مينه اوعلاقه لري هغه بايد دا رازفکرونه بيخي له ځانه لرې کړي او خپل هغه حرکت چې دده د نقصان اوتاوان موجب کيږي هم له سکونه ښه وګڼي.
سړی بايد په لوی لاس خپل ځان يابل ته ضرر ونه رسوي مګرله موهوم ضررڅنې هم دومره ونه ډارشي چې هيڅ کارته لاس وړاندې نکړي او لاس ترزنې ناست وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انسان ډیرو زیانو او تاوانو ځینې یوه ډیره قیمتي اومهمه فایده اخلي چې هغه تجربه ده، ځوک چې دژوندون په حقیقي مفهوم پوهیدلی وي چې حیات بې له حرکت او جدیت ځینې بل شی نه دی او دا هم ورته معلومه وي چې ددنیا ټول ژوندي شیان دهمدغه ورزش په مرسته قوت او طاقت مومي هغه هیڅکله په ځای کښیناسته نه قبلوي.

وګورئ! کوچنیان او واړه دخاپوړو او ځخیدلو په ذریعه خپل غړي قوي کوي او په سکون نه راضي کیږي.

داځکه چې دحیات له قانونه خپل سرنه غړوي اوکه هر څومره پخپلو حرکاتو کې تکلیف ووینې اوهر ساعت پرمخه ولوییږي بیا راپاځیږي اوپخپلو پښودریږي، داګرزیده او ښوریده دوئ خپل کارګنې او هیڅکله له خپلې موریا پلار ځینې پکې مرسته نه غواړي.

هرڅوک چې غواړې له خاورو ځینې خپل سر را هسک کړي او پورته شي یا په بل عبارت د بلې ورځې لپاره ځان قوي کړي هغه بایدله دغسې پرزېدلو او ولیدو و نه ډارشي او نه په دا راز واقعاتو چې دحیات په لاره کې هر چاته پیښیږي دومره متاثرشي چې له هرڅه لاس واخلي او په هسې کښیناستو راضي شي.

نواعتدا ل پسندي باید زمونږ دپیاوړو ملګرو دجدیت اوفعالیت سیر ورو نکړی شي او نه باید داحتیاط نوم په دوئ دومره اغیزه وکړي چې غړي یې بیخې سست شي او هیڅ ونکړي ځکه چې احتیاط دیته نه وایي چې سړی هیڅ نه کوي او نه اعتدا ل دغه شی دی لکه چې بعضې خلکو دخپلو داسې حرکاتو لپاره نوم کړی چې په سترګونه لیدل کیږي او نه یې چاته تاثیر معلومیږي.

کوم قومونه چې دترقی په لارکې له نورو ځینې وړاندې او دمخه دي که هغوئ داعتدا ل په نامه خپل سیرلږ څه وروکوي او په وقارو متانت د تکامل سیر قطع کوي ورته ښایی مګر یوداسې قام چې له نورو ځینې بیرته پاتې وي هغوئ بایدله منډو کار واخلي اوپه نورو پسې ځان ورسوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوره ژوندون

دغه شپې او ورځې چې زمانه او وخت بلل کيږي دنړۍ پرټولو موجوداتو باندې راځي اوتيريږي، مګر کوم تاثيرچې په حيواناتو کې کوي هغه دصحراپه کاڼو کې نشي کولی.
زمانه او وخت دباغ په ونواو بوټو خزان او بهار راولي چې بعضې بوټي ورکوي او بعضې نوی پيداکوي، همدغه شان په حيوانانو کې زړښت اوځواني، قوت او ضعت پيښوي مګر دبيدياکاڼي که هر څومره وخت وربانديې تير شي هماغه شان وي، د پسرلی نسيم او د منې بادونه پکې هيڅ توپيرنه ښکاره کوي، نوويلی شو چې عصراو زما نه په ژوند يو شيانوکې تاثير کوي او ژوندون هم دزمانې تاثير قبلولو ته وايي.
هو! زمانه او عصر په ژونديو شيانو کې دهرشي داحساس په اندازه اغيزه او عمل کو ي او په هغه ځمکه کې ښايسته او ميوه داره بوټې زرغونوي چې هلته دحيات ماده او ژوندي ذرات موجود وي، په شنډه مځکه او وچ ډګر کې هېڅکله هغه تاثير نشي کولی چې په باغ اوبڼ کې يې کوي همدرانګه کوم تاثيرات چې زمانه او وخت دانسانانو په ډله او ټولګې کې لري هغه دغرو او رغوپه حيواناتوکې نلري، نوويلي شو چې انسان د زمانې له تاثيره نسبت ټولوموجوداتو ته زياته استفاده کوي او لکه څنګه چې زمان په ده کې تاثير او عمل کوي، دی هم په زمان کې عمل او اغيزه کوي، همدغه انسان دی چې دده په افعالو اواعمالو يو عصرله بل ځنې بيليږي او دده په شاهکار يو قرن په بل باندې افتخار اوسرلوړيي کوي.
زمانه ځي او تيريږي مګر دانسان اعما ل او افعا ل له ځانه سره داسې نشي وړی چې دخلکو هيرشي او دچاله ياده واوزي، زمانه داکولی شي چې انسان له ځان سره ملګری کړي او له دې نړۍ څخه يې بوزي يا په بل عبارت دده وجود خاورې کړي، مګر دده ښه نوم او ښه عمل هيڅکله او په هيڅ شان نشي محوکولی.
ښايي چې بعضې کسانوته دښه عمل په نسبت دا سودا پيداشي چې موږ ښه عمل څه شي ته وايو؟ او زموږ مقصد پدې ټکي کې څه شی دی؟
ددې پوښتنې ځواب به همدومره لنډ او اسانه ښه وي: هرکارچې دنورو انسانانو په خير اوفايده تماميږي او خلکو ته يې فايده رسيږي هغه ښه عمل او ښه کارد ی.
زموږ دا لنډ عبارت البته هر راز مادي او معنوي امورچې دبشريت په فايده باندې تما ميږي دښه عمل په نامه خلکوته معرفي کولی شي، همدغه ښه عمل دی چې دبشرپه تهذيب او تمدن کې لويه برخه لري چې بايد زمان اومکان ورباندې فخر اولوړيي وکړي.
دغه راز ښه عمل که هرڅوک پخپلو سوانحو کې لري هغه به اخرت کې هم دده په مخ کې لکه د جنت ښکلې او کلالۍ حوره ګرزي او دی به ورځنې خوند او حظ اخلي. زموږ دا بحث دژوندون په شاو خوا کې دی اوهغه انسان وربانديې ستايو چې دغه راز ښه عملونه ورځنې پخپل عصر او زمانه کې وليدل شي. موږ مخکې وويل چې ژوندون دزمانې تاثير قبلولوته وايي مګر داد حيواني او نباتي ژوندون تعريف دی چې دانساني ژوندون په نسبت نيمګړی او ناقص معلوميږي. موږ هغه انسان په انساني ژوندون باندې ستايو چه هغه هم د زمانې عمل او تاثير قبلوي او هم پخپله په نورو شيانوکې اغيزه اوعمل کوي موږ هيڅکله هغه قوم يا هغه ملت ژوندی نشو بللی چې زمان ورباندې راځي او تيريږي او دوئ پکې هيڅ نه کوي.
دغسې عمر يا شپې او ورځې خو په حيواناتو اوباغ و بڼ باندې هم تيريږي چې هغوئ ورځنې استفاده کوي او لوييږي مګر دغه لوئيده د دوئ کار اوعمل نه بلل کيږي ځکه چې دوئ يوازې دزمانې تاثير قبلوي او پخپله څه نه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ غواړو چې انسان پداسې حيات او ژوندون وساتو چې له ده سره وړاو مناسب وي انسان بايد په ديناکې داسې ژوندون وکړي چې دنورو په ژوندون کې هم برخه واخلي او خپل قرن ژوندی کړي.
ددنيا لوی مصلحين او لارښوونکي، لوړ او نوموړي فيلسوفان چې دبشريت کاروان يې دجهالت په توره شپه کې يې په سمه لار روان کړی دی او د جهالت په توره شپه کې يې لکه داسمان ځليدونکي ستوري هرچاته لوری او لودن ښودلی دی چې دبشر دمادي اومعنوي حيات ددوئ مرهون دی او تراوسه پورې ددوئ په نامه په دنياکې ژوندي دي همدوئ د انساني ژوندون مثالونه اوښې ښې نمونې دي چې په لوړ اوتام حيات ستايل کيږي.
دا راز حيات نه دزماني سيلاب وړلی شي او نه يې قرمونه او عصرونه په اثرو باندې خاورې اړولی شي، دا راز ژوندون دومره قدر او قيمت لري چې زمان او مکان ورباندې وياړي او د مځکې پله په همدغسې کسانو باندې درنه او سنګينه ده چې پرښتې ورته دلمر اوسپوږمۍ ډيوه په لاس ولاړې دي او ننداره يې کوي.
موږ غواړو چې انسان خپله اندازه اوخپل استعداد په نظرکې ونيسي اوځانته هغسې ژوندون غوره کړي يعني هيڅکله په يو داسې ټيټ او ناوړه حيات چې حيوانات او نباتات يې هم لري راضي نشي.
حيات او ژوندون ځانته مدارج او مراتب لري چې موږيې دلته په نباتي، حيواني اونساني ژوندون ستايو چې نباتي حيات بې شعوره او حيواني حيات ته شعوري ژوندون ويل کيږي. هرکله چې انسان له شعوره ورتير دعقل او فکر خاوند هم دی بايد د ده حيات او ژوندون هم لکه فانوس دعلم او پوهې په رڼا ښايسته او روښانه وي چې دزماني په حا ل تاثيروکړی شي او تياره يې په رڼا بدله کړي، همدغه حيات چې هم دزماني تاثير قبلوي او هم پخپله په زمانه کې تاثير کول دي کامل اوپوره حيات بلل کيږي چې دانسان لپاره مناسب دی. که موږ غور وکړو دمځکې دنورو موجوداتو ژوندون هم په حقيقت کې دانسان په حيات پورې تړلی دی که دانسان حياتي فعاليتونه نه وي، دحيات او ژوندون ماده به دمځکې له مخه که بيخي ورکه نشي نو دومره خوبه کمه شي چې له دې وخت سره هيڅ نسبت پيدانکړي، نوانسان بايدلکه لمر يو با حرارته او روښانه ژوندون ولري چې دده په تاثير دمځکې دمخ ټول شيان وروز ل شي او وده وکړي.
هو! انسان بايدلکه لمر داسې وي چې دده په تلو د مځکې نيمه کره د غم او ماتم تورکالي واغوندي او هر څوک دده تګ له دنيا ځنې پوره حس کړي.

د ژوند مقصد

هرسړی چې هرڅه غواړي يا له هر شي سره مينه لري، هماغه شی د ده مقصد او مطلب ياپه بله ژبه خواهش او ارزو بلل کيږي، هغه مين او عاشق چې خپلې معشرقې ته رسيدلی او خپله محبوبه يې په داسې خوشحالۍ په غيږکې نيولې ده چې بې شرابو مست او مدهوش دی يا هغه څوک چې شپه او ورځ يې دشهرت دګټلو او اعتبار پيداکو لولپاره يوه کړی او لوړې رتبې ته رسيدلی دی، همدارنګه هغه دعلم او عرفان دډيوې پتنګ چې دجها لت په توره شپه يې ځان دمعرفت رڼا ته رسولی دی او له هر چا ځنې خپل ځان مسعود ګڼي داټول په حقيقت کې بې له دېنه چې خپل مقصدته رسيدلي دي بل مفهوم نلري.
نو ددنيا هره خوشحالۍ يوه ګرانه اوقيمتي مرغلره ده چې دمقصد په لمن کې موندل کيږي.
دنيا په حقيقت کې يو نندارتون دی چې انسان ته هر راز ښکلي او ښايسته شيان ورښيي چې هرڅوک له خپل ذوق او خواهش سره سم يوه شي پسې هڅه وکړي او ځان ورورسوي، بلکې انسان لاڅه چې حيوانات او د هوامرغان يې هم هسې نه دي پرېږې ايښي بورا يې دګل په ګلاليو پاڼو مين کړی او دپتنګ په زړه کې يې دشمع دمحبت ډيوه بله کړيده

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو چې سړی خپلې سترګې نبې وغړوي او هرطرف ته بنه په ځیر ځیر وګوري هرشی او هرڅه دخپل مطلب او مقصد لپاره زیار باسي او په هر شواخون چې وي ځان وررسوی نوبیا ویلی شو چې ژوندون په حقیقت کې د خپل مقصد لپاره حرکت او جدیت دی. خوشحالي یا سعادت هم د مقصد په رسیدلو یا دمقصد دپاره په زیار ایستلو کې دی بلکې هغه کسان چې خپل مقصد ته لانه دي رسیدلي او په لاره کې دي دهغوئ خوشحالتیا لا یو بل شان کیف لري چې په کامیابي کې نه پیداکیږي.

مونږ مخکې وویل چې ژوندون هغه حرکت دی چې دخپل مقصد او مطلب لپاره وي ځکه چې هر حرکت او ژوندون سند او دلیل نشي کیدی، هغه ګټه چې څوک یې له غره ورغړوي اوپه ډیره بیړه مخ ښکته راځي یا هغه خزان وهلی پاڼه چې د مني بادیې له ونې بیله کړي او یوه خوا بله خوا یې وړي دا هم حرکت دی خو ژوندون ورته نه ویل کیږي، همدارنګه موټر، بایسکل، طیاره او داسې نورچې دبل مقصد لپاره په حرکت کې دي او پخپله کوم مقصد نلري ژوندي نه بلل کیږي.

موږ دلته په مطلق حرکت کې بحث نه کوو اونه مطلق حیات زمونږ دبحث موضوع ده، زموږ غرض انساني ژوندون او انساني حرکت دی چې عالي یا حقیقي حیات ورته ویل کیږي.

نو هرانسان چې په هغه کې دغه راز حرکت نه وي هغه ژوندوی نه بلل کیږي مګرپه حیواني ژوندون ورته قایلیدی شو. دانسان حرکت دحقیقي ژوندون نښه نه ده هغه انسان چې ګوزڼ و هلی دی او شپه او ورځ په حرکت دی یاد سړو له لاسه او دچا له ډاره لکه پاڼه رپیږي داهم حرکت دی خو دمقصدد پاره نه، همدارنګه هغه څوک چې پټې سترګې پروت دی او په ویدو یوه خوا بله خوا لاس اچوي یا ډډه په ډډه اوړي را اوړي دا هم حرکت دی مګرداسې ناقص حرکات دحقیقي او انساني ژوندون دلیل نشي کیدی مونږ هغه انسان ته په حقیقي ژوندون قایلیدلی شو چې په خلاصو سترګو پخپله اراده اومینه دخپل مقصد، خپل ملت او خپل وطن لپاره کار او حرکت کوي او که داسې نه وي نو ددغسې کسانو مرګ او ژوند څه فرق نلري ځکه چې د دغسې کسانو حیات او ژوندون بې له خوراکه بله هیڅ نتیجه نلري، او په دې هرڅوک پوهیږي چې ژوندون ددې د پاره نه دی چه سړی یې یوازې په خوب او خوراك تیر کړي او تش د ژوندون په نامه خوشحا ل وي ځکه چې دا راز ژوندون دحیواناتو په برخه رسیدلی دی چې باید انسان هیڅکله وربانديې خوشحاله نشي.

زموږ له دې تیربحث ځنې به داڅرګنده شوی وي چې زموږ مقصد په دې ویناکې دحقیقي اوانساني ژوندون تعریف او ښودنه ده چې دهر چا ورته پام شي اوپیدایې کړي نو بیا د نتیجې په ډول وایو چې حقیقي یا انساني ژوندون هغه حرکت دی چې دخپل مقصد لپاره وي او هرڅومره چې دسړي مقصد لوړ اوښه وي هغومره یې ژوندون هم ښه او د ستایلو وړ وي.

که دیو سړي مقصد له خپل شخصي مفاد ځنې لوړاو پورته وي یعنې یوازې دخپل ځان په غم نه وي اخته او د اجتماعي سعادت لپاره هم زیار باسې البته ددې سړي ژوندون او حیات ډیرقدر اوقیمت لري چې باید هرڅوک یې وستايي او وربانديې خوشحاله وي ځکه چې حیات دمقصد حاصلو لو وسیله ده او قیمت هم دمقصد په اعتبار ټاکل کیږي مګر دا هم باید ووایو چې لوړاو ښه مقصد هرڅوک دځان لپاره نشي ټاکلی اونه د هر چا سترګې وربانديې نښلي، ځکه چې هرڅوک دخپلې پوهې او خپل فکر په اندازه یوشی خوښوي چې هغه یې مقصد بلل کیږي نوهر څومره چې دیوه سړي تعلیم لوړ وي او تربیه یې ښه وي او په هره اندازه چې د چابصیرت او بصارت زیات وي هماغومره یې مقصد هم ښه اوعالي وي نو مونږ هیڅکله له یوه داسې سړي چې هغه دانفرادي حیات له دایرې ځنې دباندې نه وي وتلی او داجتماعي حیات تصورهم نشي کولی دا امید نشوکولی چې هغه دې یو اجتماعي مقصد ولري اودهغه مقصد لپاره دې زیار وباسي نو زموږ د پوهانو او لیکوالو دا وظیفه د ه چې خلکو ته لوړ اوعالي مقاصد وروښیي اوله اجتماعي حیات سره یې اشنا کړي یعنې دلوړو مقاصدو محاسن او ښیګنې ورته پوره ښکاره کړي چې هرڅوک په ډیره مینه او محبت دیوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه اولوړ مقصد په لور روان شي او دومره شوق ورسره ولري چې هيڅکله ستړی او ستومانه نشي اونه يې هيڅ راز تکليف او زحمت مخه ونيولی شي.
هو! ډيوهانو په برخه له اولې ورځې همدغه وظيفه رسيدلې ده چې دخلکو له سترګو د جهالت پردې لرې کړي او له درانه خوبه يې را جګ کاندي چه هر څوك د خپل حيات او ژونددپاره حرکت وکړي اوله دغو شپو او ورځو چې په هرچاباندې تيريږي استفاده وکړي ځکه چې زمانه او وخت په حقيقت کې لکه يو بحر داسې دی چې هر څوک ورځنې دخپل مقصد په اندازه استفاده وکړي څوک ورځنې ښايسته اوقيمتي مرغلرې راوړی او څوک پکې يوازې کبان نيسي بعضې لا داسې هم وي چې بې له اوبو څښلو نوره استفاده نه کوي.
موږ بايد د زمانې له دريابه پوره استفاده وکړو او په قيمتي مرغلرو پسې لاس وګرزوو.
زموږ ښاغلي اوپوه اديبان بايدلکه ډيښتو اوپښتونولۍ حامي خوشحالخان خټک خلکو ته دسعې جدوجهد درس پدې ډول ورکړي.

کــــه غـــوټۍ پســـې وهـــې پـــه لاس بـــه درشــــي
چـــا وې داچـــې پـــه دريـــاب کـــې ګوهرنشـــــته

دا راز صحيح افکار که د چاپه مغزوکې ځای ونيسي او يقين پيداکړي چې په سعيه او کوشش، جدو جهد هر راز مطلب حاصليږي اوسړی پخپل زيار و زحمت له وخت او زمانې ځنې هرډول مادي او معنوي استفاده کولی شي هغه هيڅکله محروم نه پاتې کيږي او هرو مرو دزمانې له ډک دريابه خپل مقصد او د مراد ګوهر لاس ته راوستلی شي.

ګڼل

شپه ده او داسمان ځليدونکي ستوري درګرده سترګکونه وهي زه پورته پاس په اسمان کې د سپوږمۍ او ستورو ننداره کوم يو بل هلک چې ديوه لوی ډنډ په غاړه ناست دی هماغه سپوږمۍ او ريږديدونکي ستوري په ربړو او بوکې ډيرښکته دمځکې په تل کې ويني. وګورئ! دانسانانو نظر څومره توپيرلري چې يوشی په يوه وخت کې څوک پاس پخپل سرويني او څوک يې ټيټ په مځکه کې مومي همدغه يوه رڼا ده چې هم پورته په شنه اسمان کې او هم ښکته په مځکه کې ترسترګو کيږي. نه همدغه يوشين ډنډ دی چې هم پاس په سر ولاړ دی او هم ترپښو لاندې ليدل کيږي، مګر که سړی لږ څه د شپږو جهاتو او خواو له قيده ځان خلا ص کړي او دخپلو اعتباراتو له دايرې ځنې بهرشي نوبيا دحقيقت په لويه اولايتناهي فضاکې لوری او لودن ورکوي او خپل ځان هم ورځنې ورکيږي.
نو انسان په حقيقت کې تل دخپل اعتبار او ګمان په نړی کې ژوند کوي او هر څه په هغه جامه کې ويني چې دی يې وراغوندي.
هو! ددنيا ټيټوالی اوپورته والی زموږ سترګو او اعتبار پيداکړيدی او داسره اوشنه رنګونه زموږ د دوو سترګو مولودګڼل کيږي که زموږ اعتبار او ګڼل څه قيمت ونلري سره اوسپين زيړ او ګليټ څه توپير نلري.
موږته خپل ګمان بعضې واړه شيان غټوي او بعضې غټ شيان راته واړه ښکاره کوي، د هرکار ګرانتيا او اسانتيا زمونږپه لاس کې ده او دهرشي قيمت او اهيمت زموږ په اعتبار او ګڼلو پورې اړه لري.
همدغه زمونږ ګڼل او اعتبار په هر څه کې تاثير کوي او په دنيا کې نوي دودونه او ذهنيتونه پيداکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدغه شی دی چې کله انسان له یوموهوم شکل څنې ویروي اوکله یې دتوپ خولې ته د حملې لپاره تیاروي، دانسان ګمان او اعتبار یوداسې طلسم دی چې که دی یې پخپله مات نکړي هیڅوک یې نشي ماتولی.
نوهرقام او هرملت ترهغه وخته لوړاوغښتلی وی چې پخپل ځان ویسا او اعتماد لري او هرکله چې خپل ځان ضعیف وګڼي نوبیایې هیڅکله پښې نه ټینګیږي اونه دسیالۍ په میدان کې پخپلو پښودریدلی شي.
همدغه سبب دی چې نن دهرملت پوه او پیاوړی واکدارن خپل ملت ته دغرورملي او اعتماد بنفس درس ورکوي او په دغه راز تلقیناتو یکې یو قوي زړه پیداکوي چې بعضې ور څنې په خودۍ باندې تعبیر کوي او دملتو په لوړوالي او ارتقا کې زښت ډیرتاثیر اواغیزه لري او اجتماعي پوهان یې خورا ډیرستایي ځکه چې حقیقت تریوې اندازې زموږ داعتبار اونظر په واک دی او لوړوالی یا ټیټوالی هم زموږ په لیدو پورې اړه لري.
هو! همدغه انسان دی چې کله حقایق باطلوي او کله دخپل لاس په بتانو خپل ځان غولوي، همدغه انسان دی چې کله سومنات ماتوي او کله یې پخپله جوړوي، همدغه انسان دی چې کله ددین او شریعت له دایرې اوزي اوکله دعرف او عادت په لومه کې داسې نښلي چې هیڅکله ځان نشي خلاصولی.
هو! انسان کله دلاس غوټه په خوله خلاصوي او اسانه کارځانته ګرانوي. کله ډیر مشکل اوګران کارونه اسان شمیري او دخپل ګمان په مرسته یې په اسانه سرته رسوي، نوویلی شو چې دانسان خپل ګمان دده په حق کې منلی او صحیح حقیقت دی او که یوځل پخپل ګمان بدګمان شو نو بیاپه هیڅ ځای کې حقیقت نشي پیدا کولی او پخپل وجود هم نه قایلیږي.
نو څومره به ښه وي چې زموږ اوستاسې ګمانونه ښه وي.

زړه او سترګې

کله یوشی په سترګو کې ښه ښکاره شي او په زړه کې ځای ونیسي اوکله زړه یوشی سترګو ته ښه ښکاره کوي. دسترګوکارله ښایست سره دی او د زړه له مینې او محبت سره، کله مینه دښایست په اثرکې پیداشي اوکله دمینې په سبب سړي ته یوشي ښایسته اوګلالی ښکاري. بعضې خلک دي چې زړه یې په سترګو کې دی او بعضې په زړه کې سترګې لري، ډیرځله دسرسترګې غولیږي او لکه وړکی هلک په یوه ښایسته مارخپل زړه بایلي لکه د هوامرغه شنه پټې ته راښکته کیږي او د څو دانو لپاره ځان په لومه کې نښلوي مګر دزړه سترګې په داسې شیانو نه غولیږي اوهرشي کې دنقص او مفاد ډیر واړه ذرات ویني، یوازې ظاهري ښکلیتوب او داسې ګلالیتوب نه خوښوي چې عاقبت او نتیجه یې ښه نه وي دغه دسرسترګې چې دلمر او سپوږمۍ په رڼاکې یوشی او بل شی ویني هرڅوک لري، مګر ډیر لږ خلک دي چې دزړه په سترګو څه شی لیدلی شي ځکه چې داسترګې د علم او عرفان رڼا غواړي او بې له دغې رڼاهیڅ نه ویني او ورباندې تورتم وي. کله کله سره د علم له رڼا هم داسترګې څه نه ویني ځکه چې بعضې داسې پردې ورباندې پرتې وي چې بې د هغو له پریکولو هیڅ کارورڅنې نه اخیستل کیږي، داپردې زیاتره د تقلید په سبب پیداشویدې. یا د اوهامو او خرافاتو ګرداو غبارپیداکړی وي چې علم یې هم علاج نشي کولی.
داسترګې دانسان هغه پټ استعداددی چې په مختلفو نومونو لکه عقل، بصیرت، فکر اوداسې نور ورڅنې تعبیر کیږي.
اوانسان ورباندې له نورو حیواناتو پیژندل کیږي، انسان باید اورمرو خپلې دغه سترګې وغړوي، اوکار ورڅنې واخلي. سترګې پټول چې دپښتنو په محاوره کې لوی عیب دی هغه دهمدغو سترګو پټول او حقیقت ته نه کتل دي. کوم ضعف یا عیب که په دغو سترګو کې وي هغه باید حتماً اصلاح شي ځکه چې ترهرڅه دمخه دغه علاج ضرور اولازم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که داسترګې روغې نه وي دعلم رڼا هیڅ اوبې فایدې ده لکه چې یوه ورانده ته دلمر پلوشې هېڅ دي. څوک چې داسترګې نلري هغه لکه ښاپیرک دعلم له رڼا تښتي او ځان ورنه پټوي یالکه هغه بوټی چې دلمر رڼا ورباندې بده ګلیږي او په سیوري کې ښه وده کوي دی هم په تورتم اوتیاره کې خوښ او خوشحاله وي.

چاچې دزړه له سترګو کار اخیستي او په همدغه نظربې دنیاته کتلي هغوئ ددنیا په صحنه کې ډیرشیان لیدلي اوهرڅه یې پخپله لمن کې راغونډ کړي دي ځکه چې د دې سترګو مخه هیڅ شی نشي نیولی او تر ډیرو لرې ځایو پورې رسیږي که انسان له دې سترګو کارواخلي او داسترګې وروزي نـو خپل ورانـدې وروسته حا ل وما ل ترېـوې انـدازې وینې اوخپل ښه او بد ترهغه حده چې دبشر لاس رسیږي سنجولی شي.

څوک چې داسترګې لري هغه له هغو شیانو چې مونږ ته عادي معلومیږي ښه لوړمطالب معلومولی شي او دیـوې منې له لویدلو ځنې دمځکې قوه جاذبه معلوموي، دداسې کسانو په نظرکې دونې یوه شنه پاڼه دمعرفت دفتر او کتاب وي چې ډیر حقایق پکې وینې اوښه نتایج ورځنې اخلي.

زه دې پیژنم

که ته سل ځله ځان راته په بل څیر وښیې اوخپله جامه بدله کړي زه دې پیژنم اوپخپل زړه کې ستا حقیقت ته په ځیر ځیرګورم. ستا خوښه چې ځان هرڅنګه ښکاره کوې او پخپل ظاهري وضعیت کې هرڅه تغیر کوې مګرپدې پوه شه چې نه به دچا په ادارک او بصیرت پرده وغوروې او نه به خپل حقیقت بدل کړې.

لکه چې یو مین خپله لیلیٰ په لوی ټولګي کې پیژني یا لکه یو حقیقت لیدونکی چې ریا کار زاهد ترسپین څادر لاندې وینې چې داڅوک دی اوڅه کوي، همدغه شان ته هم هیڅکله نه پټیږې او زه دې پیژنم.

ته پخپله چالاکۍ خپل ځان بل راز ښکاره کوې او زه هم ستا په مخکې څه نه وایم مګر په زړه کې پوهیږم چې ته څوک یې؟ ته پدې پوه شه چه ښه لباس، ښه وینا، ښه شهرت، عزت او اعتبار همدارنګه یو هسک او جګ مقام ته ختل هیڅکله دسړي معنوي معیار نشي لوړولی که څه هم دځینو په نظرکې لوړ ښکاري، ته پدې پوه شه چې که خلک ستاله ظاهري حاله متاثر کیږي او تا بیموجبه ستایي داستاینه تاته هیڅ فایده نشي رسولی اونه ستا په حقیقت کې څه تغیر او تحول پیښوي.

هو!   که یې سل ځله څوک لعل لعل بولي   په ستایلو به لعل نشي کوتي لال

لکه چه یو غمجن سړی پخپله مصنوعي خوشحالۍ ځان نشي خوشحالوی همدغه شان ټول ظواهر د حقیقت په تبدیل کې بې دخله اوبې تاثیره دي.

یوټیټ سړی که دغره سر او جګ ځای ته وخیژي هغه ته هرڅه ټیټ ښکاري مګردی هم ټیټ وي او په حقیقت کې هیڅ نه وي لوړ شوی.

نو دا راز لوړوالی بې له دېنه چې د سړي په نظرکې نورټیټ ښکاره کړي او غروریپداکړي بله فایده نلري.

هو! دا راز لوړوالی سړی له نوروخلکو ځنې لرې کوي او لوېوي یې نه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

حقيقت

لکه چې کله کله سړي ته خپله واهمه په توره شپه کې بعضې ډارونکي شان پيداکوي چې هغه يوازې دده په سترګوکې ځاي لري اوبل څوک يې نهويني، دښمنان او معاندين هم بعضې داسې عيبونه دسړي په شان کې ويني چې نورخلک يې نشي ليدلی او يوازې دهمدوئ تخيل پيداکړی وي، نولکه چې عشق او محبت زموږ سترګې داسې تړي چې دخپل محبوب معائب له محاسنو څنې نشوبيلولی، حسد او عناد هم زموږ او د حقيقت ترمنځ حايل کيږي او لکه دجهل حجاب ډير حقايق له موږ څنې پټوي ياپې په بل رنګ ښکاره کوي.

نونه هغه ستاينه حقيقت لري چې مجنون يې دليلی دسپي کوي او نه هغه عيب چې دښمنان يې په سړي پسې تړي.

نو تر څو چې موږ خپل ځان دعشق او محبت له پنجو او دعناد او حسد له منګلو خلاص نکړو څنګه به حقيقت ته ورسيږو او په څه شان به دحقيقت په شاوخوا کې ازاد فکر وکړی شو؟

نو ارومرو به يا دعشق او محبت لامله د يوه شي په حق کې خوشبين يو اوبنه ګمان به ورباندې کوو يا به دنفرت له کبله بدبين يو چې هيڅکله به محاسن نشوليدلی اوهرشي ته به دبد ګمانۍ په سترګه ګورو. په دغه دواړو حالو کې به موږ ته خپل ګمان حقيقت ښکاري مګرله حقيقت نه به ډير لرې يو.

زما په ګمان څنې کسان ډيرزيات غوليدلي دي چې دخپلو عيبو په پلټنه کې خپل دښمنان په حقه ګڼې او داګمان يې کړی چې دښمن لکه ائينه دسړي عيب په رښتياني صورت سړي ته ورښيي ځکه چې حسد او عناد ارومرو ددښمنانو ذوق او ذايقه دومره خرابوي چې انګبين ورته سکنجين ښکاره شي لکه چې شيدوايي:

ګلـــه مـــن يـــم لـــه حاســـده   ښـــه متـــاع کانـــدي کاســـده

انګبــــــين ســــــــکنجبين کـــــا   پـــه مـــزه يـــې تريـــوجبين کـــا

نوکه موږ خپل عيب ددښمن په ذوق پيژنو او د حاسدانو ذايقې ته اعتبار ورکوو، ودې شي چې خپل خواږه تروه وګڼو او ددې په ځاي چې ځان اصلاح کړو له ښوځنې بدوته واوړو، نوبيابه هم حقيقت ته نه يو رسيدلي او غليدلي به يو.

هرکله که له دغو شيانو مجرد شو او دخپلو احساساتو او اعباراتو له دايرې بهر شو مګر پدې شرط چې دهمدغې بې اعتباري په نړۍ کې پاتې نشو او لوړ مقام پيداکړو يعنې مايوس نه شو او لا په حقيقت پسې وګرزو ښايي چې هغه وخت موسترګې پخې وي او حقيقت ومومو.

نو زموږ او دحقيقت ترمنځ ډيره لاره ده او هغه وخت وررسيږو چې دجهل له تورتمه و اوزو او د کورکورانه تقليد بوتان مات کړو اوله خپلو هغو نفسي کيفياتو څنې هم ځان خلاص کړو چه بعضې شيان موږ ته ښايسته کوي يا يې بد راته ښکاره وي.اوبرسيره پدې دومره تجربه هم حاصله کړو چې رښتيانۍ او غولوونکي رڼا وپيژنو او پدې پوه شو چې داسمان دغه راڼه ستوري يالمر اوسپوږمۍ وليدونکي او پريوتونکي دي او يو ه بله رڼا شته چې هغه دزړه په سترګو ليدل کيږي او داټول شيان دهماغې رڼا په اثرکې پيداشويدي، نو حقيقت لکه يوغمی ترلوړو غرولاندې نه دی اونه لکه دحيات اوبه په تورتم کې ځای لري چې مونږ يې په هيڅ شان ونه ليدلی شو.

بلکه دحقيقت رڼا دومره ځلانده ده چې بعضې نورشيان هم ځليدونکي ښکاره کوي او موږ لکه چې دسپوږمۍ په شپه دسحر او سپوږمۍ رڼانشو بيلولی همدغه شان دحقيقت درڼا امتياز هم نشوکولی که څه هم له هرې خوايې په موږ احاطه کړی او مونږ يې په غيرکې نيولي يو نو موږ هر وخت دحقيقت په رڼاکې يو او هر وخت له خپل فکراو بصيرت سر ه سم يوشی دحقيقت مثل او نظير ياعين حقيقت ګڼو لکه يو مين چې کله دغره زرکه او کله دباغ سروه دخپلې معشرقې نظير ګڼې او دهوسۍ سترګې دليلیٰ سترګې بولي، او ډير ځله لا خپله معشوقه هم په دغه راز نومونو ستايي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوله حقیقته په لوی لاس ځان لرې کوي. انسان ته خدای دا استعداد ورکړی چې په حقیقت پسې د دهر له حلقې او دجامعې او محیط له غولي واوزي ترڅوچې حقیقت پیداکړي او یوه ملت ته دهدایت رڼا شي.

دمحبت رڼا

سړی چې دمحبت رانجه په سترګوپورې کړي هغه بیا هرشی په یوه ښه رڼاکې ویني او دهر شي ښه ډېره ګوري هو! دا راز خلک هیڅ شي ته دتنقید په سترګه نشي کتلی اونه د اعتراض او عیب لټولو افکار ورته پاتې کیږي.
ځوک چې دمحبت تراغېزې لاندې راشي هغه لکه بلبل او بورا د ګل په یوه پاڼه خوښ او خوشحا ل وي او ټول باغ په همدغه یوه پاڼه کې ویني، هغه هیڅکله د خزان تصور نشي کولی او نه ورته دنیا بې وفا معلومیږي. مینه او محبت هروخت سړي ته د خوشبینې الهام کوي او ښه ښه ګمانونه ورته پیداکوي، محبت سړی ړوند او ګنګ کړي چې په سترګو عیب لیدلی اوپه خوله یې ویلی نشي، ځکه چې دهغه زړه لکه یوه پاکه مرغۍ په یوه داسې فضاکې طیران کوي چې هلته دبدګمانۍ ګرد او غبار هیڅ نه لیدل کیږي، دمحبت خاوندان هیڅکله لکه منطقیان د چا د دلایلو منطقي ضعف ته نه ملتفت کیږي او نه دچا وینا ورته دسیاست او منافقت له مخې معلومیږي.
هغه هره خبره رښتیا او صدق ګڼي اوپه هیچاکې دغدر، خیانت او فریب علامې نشي لیدلی، مینه ناک خلک هیڅکله لکه فلاسفه دعیب او نقصان ذرات په کائناتو کې نه ویني، لکه هغوئ چې دمحبت اوعشق نازک او خوندور کیفیتونه لکه یومین او عاشق نشي حس کولی اوعشق ته مرض یا جنون وایي.
دمحبت لرونکی لکه یو صوفي دمینې په رڼاکې حقیقت ته رسیدلی وي او نورخلک د خپلواو هامو او ګمانو نو په ګرد او غبار کې ورک وي.
که موږ له چاسره مینه او محبت لرو هرومرو به دهغه په حق کې خوشبین یو او لکه پتنګ چې هیڅکله دشمعې حرارت اوسوزیده نشي حس کولی، موږ به هم دخپل محبوب په شاو خواکې هیڅ عیب نشولیدلی مګرځوک چې دخپلو دوستانو په حا ل کې لکه یو مفتش داسې غوراو تعمق کوي او دهغوئ دملامتۍ لپاره قراین لټوي هغه که څه هم کله کله حقیقت ته رسیږي ډیرځله به پخپل اجتهاد کې سهوه کیږي او ددې لامله چې په سلوکې یو ځل حقیقت ته رسیدلی دی هروخت به خپل فکر صحیح او صایب ګڼي.

شعر او ادب

چپه چپې او قراره قراري ده، د سپوږمۍ په سپینه رڼا د مځکې مخ ښایسته اوروښانه دی. هیڅ طرف زوږ او زوګ نشته او دشپې اوله شومه ده. یو ژور لښتی چې په شنه ګیاه پټ او پوښلی دی له اوبونه ډک اوغلی روان دی سړی چې داوضعیت ګوري ګمان کوي چې دا اوبه بې شعوره نه دي چې په عزم او اراده کوم طرف ته ځي.
زه هم په همدغه ګمان ورپسې روان شوم اوتلم، څه شیبه وروسته ګورم چې په یوه شنه باغ کې ګرزم او قدم وهم، پدې باغ کې هر راز بوټي ولاړ دي او دا او به چې له ډیرې مودې را ایسې دې باغ ته راغلې دي د دې باغ په شنو پاڼو، خوږو میوو، ښایسته ګلانو کې یې حلول کړی داشین بڼ او تازه چمن یې دانسانانو او د هوا د مرغانو د پاره سمسور کړی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا اوبه کله دتاک په رګوکې ننوتلي او ډير خلک يې پخپل خوند مست کړي او دډيرو نشه يې دبنګوپه پاڼو زياته کړيده په يوه بوټي کې يې ځان لکه عسل خوږ کړی او په بل کې يې د سرکې ترېوالی پيداکړی دی.
دا اوبه برسيره پدې چې ددې ميوو او ګلانو دوجود سبب ګرزيدلی دی په عمران او ابادۍ کې يې هم زياته برخه اخيستی، ددې باغ ديوا ل او ګرد چاپير سرايونه يې سرته رسولي دي، دې او بو يوازې دمځکې په منځ تردد نه دی کړی، کله يې چې په زړه کې د همدردی حرارت پيداشوی د او قيانوس له دريابه راجګې شوې او په وچو ميرو يې درحمت ځاځکې ورولي دي، اوکله د ګل له پاڼو هواته هسکې شوې دي.
همدغه اوبه دی(دنوعيت په لحاظ) چې کله ږلۍ ورځنې جوړه شوېده او کله شبنم شويدي، همدغه او به دي چې د ډيروخلکو تنده يې ماته کړې او له مرګه يې نجات ورکړی دی او کله يې لوی لوی فرعونان غرق کړيدي.
هو! پدې او بوکې هر راز صلاحيت شته چې کله په تيغ کې ځای نيسي او د تورې آب په ځای کوي او کله د ګل په پاڼو (ښايسته جامه) کې ننوزي دحسن او جما ل مظاهره کوي، ځينې وخت لا دصدف زړه کې ځان تربيه کړی او دجوهري په دکان کې دتجارت بازار تودوي، ښه فکر وکړئ! په دنياکې بل شی هم شته چې داټول کارونه ورځنې واخيستل شي؟ هو! شعر او ادب.

شاعر او عالم

دوه شيه دي چې يوه ته شعر اوبل ته حکمت يا علم وايي، يوپه عقلي استدلال او منطقي قياس دحق او حقيقت اثبات کوي، بل په تخيلي دلايلو اوسحري کيف سرې حقيقت ته رسوي، شعر دعشق او مينې رڼا په زړونو کې پيداکوي او علم وحکمت دعقل په نور ذهنونه روښانه کوي، دا دوه شيه که څه هم دخپل تعريف په لحاظ سره بيل او جلادي، مګر لکه اوبه او هوا کله کله يو په بل باندې بدليږي او دا دواړه زموږ دحيات لپاره ضرور دي.
نوکيدی شي چې شعر حکمت او حکمت شعرشي، لکه چې زموږ اسماني کتاب هم له ځينو اشعارو په حکمت سره تعبير کړي او په همدغه سبب زموږ ډير مشا هير هم د شعرا په تذکره کې راغلي او هم دعلم او عرفان بيرغ جګوونکي دي، نوهغه څه چې د شاعر له خولې اوريدل کيږي هغه هم حق او حکمت وي مګر دزړه له سوزه سره لکه چې علامه اقبا ل وايي:

حــق اګرســـوزی نـــدارد حکمـــت اســـت   شـــعر ميګـــردد چوســـوزازدل ګرفـــت

نودا بايد ومنوچې شعر او حکمت کله لکه دسپوږمۍ اوسحر رڼا چې په يوه افق کې جمع کيږي دا دواړه هم په يوه ذهن او دماغ کې يوځای کيږي چې يو بيان هم شعر اوهم حکمت ګڼل کيږي او يوسړی هم شاعر او هم عالم يا حکيم کيدی شي. مګر له دې خبرې هم بايد سترګې پټې نکړو چې شعري تعبير اوعلمي تعبير ډير فرق سره لري، علمي تعبيرله هرې خواپه حق او حقيقت احاطه کړې وي او دقيق نکات هم ورځينې نه وي پاتې، مګر شعري تعبير اوقافيې په محدوده دايره کې حقيقت ته يو اشارت کړې وي خو دا اشارت لکه د معشوقو سترګک دومره پرکيف او جذاب وي چې له يو ه علمي کنفرانس ځنې عميق او بادوامه تاثير لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

علم او حکمت دحقیقت له مخه ټول لباسونه لرې کوي او پخپله تشریح او تجزیه دیوې موضوع عروق اوشرائین اوټول فقرات ښکاره کوي مګر شعریې پس له تزئین او ارایش ځنې په یوه ښه لباس کې نیم پټ او نیم لوڅ ظاهروي چې هر څوک ورباندې زړه بایلي او پرې مین شي.که مونږ د شاعر خاص لفظ د ادب په عام لفظ بدل کړو نو ادبي تعبیر هم لکه شعري تعبیر داسې وي چې په یوه فلسفي اوعلمي تحقیق نه وي بنا، بلکې کله کله په علمي لحاظ غلط هم بلل کیږي.

څومره دمخه ماپه مصري مجلاتو کې یوه جمله د اقتراح په ډول ولیده چې د ښوښو لیکوالو توجه یې ځانته جلب کړې وه او سره له دې چې هر یوه په علمي لحاظ غلطه ګڼلې وه،ښه څه یې پکې لیکلي و. جمله داوه:

عمل څه کوي او موږ کومې خواته بیایي دسعادت لورته اوکه هلاکت ته؟ په دې عبارت کې علم لکه یو قاید داسې ښودل شوی چې موږېې خوزولی یو او چیرته موبیا یې او دا څرګنده ده چې علم دا اقتدار نلري بلکې دیوه موټر یابیړۍ مثا ل لري چې موږ ورباندې خپل ځان یوځای ته رسوو مګر دا جمله سره له دغه علمي نقصانه پخپله ادبي جاذبه لیکوا ل مجبوروې چې په دغه موضوع کې څه ولیکي او هر سړی دې خبرې ته ملتفت کړي چه نن د دنیا متمدن او علم لرونکي قومونه له خپل علم او تخنیکي معلوماتو څخه د خپل استهلاک اوبربادۍ په لاره کې کاراخلي.

نوویلی شو چې اکثره شعري او ادبي تعبیرونه همدغه شان جاذبیت لري او یوې مهمې موضوع ته دخلکو مخه راګرزوي مګر علمي تدقیق پکې نه وي شوی.

هرکله چې موږ تریوې اندازې دشعر او حکمت یاعلم په ټکو لږه رڼا وغورزوله او داخبره مو هم لږه څرګنده کړه چې شعر او حکمت څومره بیلوالی او څومره نږدیوالی لري نو اوس راځو د هغې ورځې بحث ته چې دڅوکسوپو هانو په مجلس کې دشاعر اوعالم په شاوخوا کیده، په هغه ورځ یوعالم چې شعري برخه یې هیڅ نه درلوده شاعرته په همدومره اهمیت قایلیده چې دلږ ساعت لپاره یومجلس تودولی شي چې څوکسه یې خواته یوه شیبه راټول شي اوبس.

ده ویل چې شاعر یو بې ثباته شخص دی چې په یوه اساس باندې نه وي روان او هرساعت یې فکر او حا ل بدلیږي مګرعالم لکه یوغر په هروخت اوهر حا ل کې ثبات او استقامت لري اودیوه فکر خاوند وي.

لنډه یې داچې ده عالم ته داحق ورکاوه چې دیوه قوم مقتداشي او دسعادت لورته یې بوزي مګر شاعرته په دغه مقام نه وقایل له ده ځنې که څه هم چاپوښتنه ونکړه چې دی څه دلایل لري مګر ښایي چې دده دلیل به همداو چې دشعر اساس تخیل دی اوهغه یو اساسی شی نه دی هر ساعت بدلیږي اوبیل رنګ پیداکوي او دعلم اساس هغه یقیني مقدمات او دلایل دي چې عقل یې تزکیه او تصدیق کوي او هره شیبه نه بدلیږي دده دغه وینا دمجلس اکثرو خلکو په ښه وایي اوحق وایي باندې تلقي کړه مګر زموږ د مجلس یو ښاغلی ملګری له شعر او شاعر ځنې تر یوه حده مدافعه وکړه او یوه بل مشرسړی د فیصلې په ډول وویل چې شعر یو قالب دی ښه اوبد، صحیح او غلط هرڅه پکې اچول کیږي نو ښه اوبد یې بد دي. مګر هغه چا چې شعر او شاعر ته په کمه سترګه کتل هغه وویل:

هو! شعریو نیمګړی قالب دی چې حقیقت پکې پوره نه راوړل کیږي. د دې خبرې ځواب خو موږ مخکې ورکړ چې شعریو حقیقت پوره نشي راوړلی مګرداسې جذاب اشارت ورکوي چې تاثیر یې له عام بیان او تعبیر ځینې، ډیر زیات او بادوامه وي نو اوس به راشو دې خبرې ته چې ایا دغه فیصله موږ منلی شوکه نه؟

له دې فیصلې ځنې خومعلومیږي چې شعر دیوه ظرف حیثیت لري چې دارو او ز هر دواړه پکې اچول کیږي او پخپله هیڅ شی نه دی که دفیصله کوونکي غرض همدغه وي موږ هیڅکله دانشو منلی چې شعرلکه یولوښی وګڼو او نور اهمیت ورنکړو ځکه چې شعر پخپله دوا ده چې دوایي خاصیت او تاثیرېکي حلول کړی او یوله بله د هیولی او صورت نسبت لري او که کله کله له شعر ځنې یوضرر ولیدل شي نو دا راز مخالف تاثیر په هره دواکې کله کله دبعضې موجباتو په سبب لیدل کیږي او علم هم ځینې وختونه دفکري او اجتهادي سهوو په سبب ضرر رسوي نو موږ پدې ځای کې هم فیصله کوونکې خپلې فیصلې ته ملتفت کوو او هم هغه چا ته چې شعر او شاعر ته په ښه سترګه نه ګوري، وایو چې که دی ټول شاعران په نظرکې ونیسي او یو شاعر دتمامو شاعرانو نمونه ونه ګڼي دی به د فیلسوفانو او متصرفینو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

عالمانو او حکیمانو په ډله کې ښه ښه شاعران پیداکړي ا و دا به ورته معلومه شي چې شاعر هرومرو دغسې بې ثبات اوبې استقامته نه وي لکه ده چې تصور کړی دی، شاعر هم لکه یو ډیر لوی سړی یوداسې استقامت لري چې نه یې دزماني بهارله چتې باسي او نه یې خزان سر راټیټولی شي لکه چې رحمان بابا وايي:

لکــه ونــه مســـقتیم پخپــل مکــان یــم کــه خــزان رابنــدې راشــي کــه بهــار

په شاعرانو کې هم لوی لوی خلک اولکه خوشحا ل خان خټک دټینګ عزم خاوندان پیدا کیږي چې نه ددښمنانو لښکرې او نه دحاسدانو خبرې دده په قوي اوغټ زړه کې څه ویره اوحرکت پیداکولی شي لکه چې پخپله وايي:

دعــــــالم ډیــــــرې خبــــــرې ددنیـــــا تــــــورې لښــــــکرې

زړه مـــــې نـــــه ښـــــوري لـــــه ځایـــــه غرخوهســــــې وي کــــــه نــــــه

که شاعران یوازې دتخیل خاوندان وای او نور اساسی افکارو یې په ذهن کې ځای نه نیولی هیڅکله به لکه اقبا ل دیوه نصب العین او مستقیم فکر خاوند سړی په شاعرانوکې نه پیداکیده اولکه حکیم سنایي او عطار، سعدي او رومي غوندې اشخاص به د شاعرانو په ټولګي کې نه ښکاره کیدل اونه به لکه بوعلي دعمیقو افکارو خاوند دشعرویلو اقتدار درلود، شاعر هم انسان دی او انسان ته خدای هر راز استعداد ورکړی، که شاعرله نورو خلکو څنې زیاته برخه نه وي اخیستی نونیمګړی خوبه نه وی پاتې شوی.

دتورې رڼا

د زماني امیل چې شپې او ورځې یې لکه د زنځیرکړی یوله بله تړلي دي او دشپو او ورځو، میاشتو او کلونو، قرنو او پیړیو په حساب لویږي او وړې حلقې لري سړی پکې عجیب و غریب واقعات او مختلفې صحنېویني. نن چې مونږ داستقلال په نامه یوداسې ورځ لروچې شپه یې هم له نورو ورځونه روښانه ده او ددې ورځې په لمن کې مونږ د خپلواکۍ او ازادۍ شرف او وقار موندلی او هرشیبه یې زمونږ په نظرکې ډیرقدر او قیمت لري، دا ورځ مونږ ته یوه داسې شپه هم رایادوي چې له ډیرې تیارې سترګه په سترګه نه ښکاریده او بیخې تور تم و. داتورتم دسحر او طلسم یوه داسې تیاره وه چې مونږ یې په غټو سترګو ویده کړي وو او خلکو به راباندې لویې کولې، پدې تیاره کې به ددې غرو رغو په هغو زمریانو د استعمار لاس راښکول کیده چې پخوابه یې خلک له تش صورت ویریدل او چابه ورته په زغرده نشو کتلی. دې تیارې دپښتو نخوا د آسمان لمنې په تورو وریځو لړلې وې او داسې معلومیده لکه چې پښتانه پاس په اسمان کې یوستوری نه لري. په دغه شپه دبد بختۍ یو ه داسې سیلۍ را الوتې وه چې زمونږ ټولې ډیوې یې وژلې وې او په هیڅ ځای کې دامیدرڼا نه ځلیده. زمونږ زړونه لکه ساړه نغري له حرارته تش او خالي و اود ملیت په کالبوت کې مو د حیات او ژوند ګرمي بیخې لړه وه، پدې وخت کې ناڅاپه زمونږ په مخکې یوه داسې رڼا وبریښیده چې زمونږ حا ل او استقبا ل یې روڼ او روښانه کړ او زمونږ توره شپه یې په سحر بدله کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا رڼا زموږ دهغې توري برق اوبرښنا وه چې هروخت وربانديې پښتنو خپله مخه رڼا کړیده او خپلې بدبختۍ توري تیارې یې پرې ورکې کړیدي.

په دې رڼا کې دومره تودوالی او حرارت و چې زمونږ په ګوګل کې یې سړه وینه توده کړه او ډیر ژر یې زموږ په حا ل او استقبا ل کې تغیر او تحول پیښ کړ.

په دې رڼاکې موږ دحیات هغه اوبه دتورې په خوله کې پیداکړې چې سکندر په تورتم کې لټولې.کله چې موږ له دغې تیارې رڼا ته راووتو او د پښتو نخوا دغرویه څوکو باندې د سعادت وړانګې اوپلوشې وځرکیدې زموږ په زړوکې دحیات مینه، دوطن محبت، د ملیت احساس، دعلم اوترقۍ شوق او د ژوندانه ټول صفات او خوهشات پیداشوه، د وطن ښایسته غرونو او شنو ناوونو، ډکو سیندونو او ګڼو ځنګلو زموږ په زړه کې وطني عشق پیداکړ، موږ په همدغه رڼاکې خپل ځان وپیژانده اوپه ځان مو ویسا پیداشوه چې ملي غرور او افتخار هم ورسره تړلی دی.

مونږ په دې وپوهیدو چې ددنیا طوفانونه هیڅکله مونږ دنړۍ له مخې نشي ورکولی او نه دغه راز لړې او توري وریځې زموږ دسعادت درڼا مخه نیولی شي.

هو! موږ حق لروچې پخپل قوي او متین موجودیت ونازیږو او ووایو چې موږ هغه خس او خاشاک نه یو چې د حوادثو سیلۍ مو تیت په ترک کړي ځکه چې موږ پخپله پښتو او پښتونواله دهر راز مشکلاتو مقابله کولی شو، او د پښتنو په اصطلاح اسمان ته تیره غورزوو او سرورته نیسو.

موږ هغه ښاغلي پښتانه یو چې ځان راته ډیرلوی او سترښکاري او دخپلې سیمې درنښت خپل ملي افتخار، دپښتونولۍ ننګ او ناموس دتیرو پښتنو ښه نوم په داسې ډول ساتو لکه چې یو ډیر پاک او له مینې ډك مین دخپل مقدس عشق احترام او حرمت ساتي.

موږ ته دخپل پلارنیکه توره محبوبه ښکاري او همیشه یې لوړوالی او ځلیده غواړو، تر څو چې له خړ اسمانه تندر او ړلۍ اوري اوانسان دخپل اوپردي تمیز کولی شي د پښتون توره به لکه یدبیضاپه دنیاکې ځلیږي اوټول پښتانه به دتورې په رڼاکې ژوندکوي.

موږ خپل ځان او خپله خپلواکی، خپل پښتني موجودیت ارومرو ساتو او له سروماله وربانديې تیریږو، مګربایډ په دې پوه شو چې موږ داپه څه شان ساتلی شو؟ ددې پوښتنې په ځواب کې څه شی چې زما په نظرکې ډیر مهم معلومیږي هغه زموږملي تربیه پښتني خوپونه او پښتونواله ده ترڅو چې موږ پښتانه یو او پښتونولي لرو زموږ د خپلواکۍ اولوړتیا جنډه به اورمرو پورته وي اوپه ازاده هواکې به دازادۍ په ورمه رپیږي، هو! دا رښتیا اوکټ مټ حقیقت دی ترڅوچې دیوه قام په نفسي کیفیت او حا ل کې تغیر پیښ نشي د هغوئ په حا ل کې خدای هم تغیر نه پښوي، ترڅو څوک پخپله ځان خاه ته ونه غورزوي لوی ځښتن یې دذلت او انحطاط په کنډو کپروکې نه اچوي زموږ ملي اوپښتني روح په دومره لوړه او هسکه فضاکې ګرزي چې که موږ یې پخپله راښکته نکړو دهیڅا دلیندې غشی نه ور رسیږي اونه دچاله تاثیرلاندې راځي. وروسته تردې چې زه دځان په ساتلو کې پښتني اخلاقوته په اوله درجه اهمیت قایلیږم نو بیا علم اودنن ورځې مختلف فنون، ثروت اوبډایي او ځینې نورشیان هم ضروري ګڼم، که موږ علم او بصیرت نلرو خلک موپه سحر اوچل ترخپلې اغیزې لاندې راولي او لوبې راباندې کوي، که موږ شته او ثروت نلرو زما نه مو وړی کوي او د نورو دام ودانې ته موراتیټوي، که موږ فن او تخنیک نلرو پخپل لاس ځان اورته غورزو او له ځان سره دښمني کوو، نن خلک دحربي فنونو په قوت داسمان له وریځو اولړو کاراخلي اوپخپلو دښمانو باندې تندراوړلۍ وروي، نن خلک دصفعت اوحکمت په مرسته هغه هوا چې دحیات مهم عنصردی دمرګ اله ګرزوي او ددښمن په حق کې ورځنې د زهروکار اخلي. که څوک غواړي چې په دې عصر کې خپل ځان اوخپله خپلواکي وساتي هغه باید دومره کامل انسان وي چې خپل هرڅه یې پخپل لاس کې وي او د خپل هر مرض علاج وکړی شي، پدې وخت کې که نور هیڅ نه وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلک ديوه قام دلاندې کولولپاره بعضې داسې مکروبونه دهغوئ په وجود کې انجکش کوي چې ډېر ژر يې ملي وينه فاسدوي او روح يې وژني. نوبرسيره په نورو خبرو نن د ازادۍ ساتلو لپاره ډاکتري هم لازمه ده.

نن ځينې کسان دنورو داسارت لپاره خپل ځانونه ښايسته کوي او پخپل ښکليتوب ور ځنې زړه وري نوسرې بايد هيڅکله لکه بلبل دچاپه ښايسته ګلانو زړه بای نلي او په پردي باغ کې اسير نشي بلکه خپل ځان، خپل مليت، خپل دودونه خپله ناسته ولاړه له هرچا ځنې ښه وګڼي اوخود ي ولري. ترڅو چې يوملت خپلې ټولې نيمګړتياوې پوره نکړي او خپل ځان د بل له احتيا جه ونه ژغوري هغه په دنياکې پوره اوحقيقي ژوندون نشي کولی اوپه هرراز چې وي د نورو ترتاثير لاندې راځي.

سړی بايد دې ټکي ته ښه متوجه شي چې انسان چې هرڅومره مدني شوی او مدنيت ته ورنږدې شوی دی هماغومره يې ډار او ويره ورکه شوې او نور ژوندي او زيروح شيا ن يې خپل لاس لاندې کړ ي دي او له خپلې اغيزې لاندې يې راوستلي يعنې انسان دمدنيت په مرسته په وحشت باندې غالب شوی اوقوت يې موندلی لکه چې اوس هم ددنيا متمدن قومونه په وحشيانو اونيم وحشيانو باندې حکومت او حکمراني کوي نو که څوک غواړي چې دنن ورځې د مدني اقوامو ترتاثير لاندې رانشي بايد اورمرو په مدني سيرکې ځان ورسره برابر کړي او تمدن ته په سپکه سترګه ونه ګوري.

په دنيا کې صلح يوطبعي قانون دی او لوی ښتن هم مونږ پوه کړي يو چې دا مځکه د صالحانو ميراث دی او صالحان به وربانديې تسلط لري، دلته غرض هغه صلاحيت دی چې دمځکې دمخ حکمراني پرې کيږي چې داصلاحيت داسلام په ابتداکې په عربو کې پيدا شوی او زموږ پښتنو په مليت اوپښتنولۍ کې اغږل شوی دی.

موږ بايد داصلاحيت هيڅکله له لاسه ونه باسو،او ورباندې ټينګ اوسو، ددې صلاحيت لمړی نښه داده چې موږ په حق او حقيقت ټينګ ولاړيو او ملګرتيابه يې کوو، هيڅکله به مو زړه ته خوف او ويره لارنلري او دضرورته په وخت کې به وينې تويول راته هيڅ ښکاري اوله مرګه به نه ويريږو، بلکه دخپلې اسلامي او ملي لوړتيا دساتلو دپاره مرګ،ابدي ژوندون اوخپل سعات بولو او ددنيا د هر راز سختيو اومشکلاتو په مقابل کې به لکه دخپل وطن لوړاوهسک غرونه په هرميدان سر لوړی ولاړيو، عزم او اقدام به مو ډير ټينګ اوکلک وي.

ايثار اوقرباني به ډيرلوی افتخار ګڼو، اتفاق او اتحاد به مو هيڅ شی نشي خرابولی، پخپل مينځکې به يوله بله مينه او محبت، پيرزوينه او رواداري لرو او دخپل مقدس دين اوګران وطن د دښمنانو په مقابل کې به دسختو زړو خاوند يو، دلوی ښتن په ضعيفو مخلوقاتو باندې به زړه سوی لرو، عدل او انصاف به را ته له هر شي ښه ښکاري، د بې ننګۍ ژوندون به په هيڅ شان نه قبلوو او دخپل مقدس اوپاک مقصد لپاره به له سراو ماله تيريږو، خپل ځان او اولاد به د خدای درضا لپاره قربانوو اوبې له خدايه به بل هيچاته سرنه ټيټوو، دا ځکه چې دخدای له بندګي سره بله بندګي نه کيږي او نه خدای پاک په دې باندې راضي کيږي چې دده بنده دبل چابندګي وکړي.

هو! مومن اومسلمان بايد اورمرو حر او ازاد وي اوپښتون بايد تل ازاد اومستقل وي نو تل دې وي زموږ ازادي اوخپلواکي ا وهميشه دې وي پښتواوپښتنواله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوږ ژوند

غر په غره نه ورځي. اوسړی په سړي ورځي دهمدغه تګ له کبله چې وګړي يې يو له بله لري سړي ته دنورو ژوندون څه ناڅه څرګنديږي او راز راز وګړي ويني.

يوه ورځ زه يوداسې سړي کره ييښ شوم چې پوله اوپټی يې هيڅ نه درلوده او په کورکې يې دمږک لکۍ هم نه سپيره کيده.

ده خپلې شپې او ورځې په لو او لور تيرولې او دکاله ټول خرڅوړی يې دومره نه و چې ديوه بډای اوشته من سړي دغاړې کالي شي.

پدې کاله کې بې له سپوږمۍ بله ډيوه نه وه او نه چاببې له خپل لاس او مړونده بلې سرويږدې درلوده.

دې سړي په دغه ورځ برسيره پدې چې خپل زوی(کټوری) ته يوه سدرۍ او يوه سره خولۍ راوړې وه کورته يې هم څه غوښه اخيستې وه کټوري چې وروسته له ډيرو وختونو نوې نزۍ خولۍ موندلې او نوې سدرۍ يې اغوستې ده له هلکانو سره په کوڅوکې منډې وهي کله چې کاله ته راشي او دغوښو کټو په نغري باندې ووينې په منډه بيرته ځي او په نورو هلکانو زيری کوي چې موږ نن غوښه پخ کړيده.

هغوئ که څه هم په دغه ورځ لا څه ډيرې ورځې يې غوښه په سترګو نه ده ليدلې خودپښتنو زامن دي دا ورته ښه نه ښکاري چې ددوئ له کاله نه په بل کورکې ښه څه پاخه شوي وي اونه دا زغملی شي چې دوئ دې له چانه ښکته اوټيت وي.

نو هر يوه به چا يو څه اوچابل څه ښودل اوخپل نکولی به يې ستايه، چابه ويلې چې موږ لړمون پوخ کړی و چابه ويلې چې موږ نن چرګ باندې کړيدی داخبرې دوئ پداسې خوند کولې لکه چې لګياوي او خوري يې، نه خدايږوپه خوړلوکې يې دومره خوند نشته لکه دوئ يې چې له نوم اخستلو خوند اخلي.

يوازې کټوری له هلکانو سره داخوږې خبرې نه کوي موريې هم له ښځو سره ناسته ده اووايي: لاړه شم چې دغوښو کټو مې ونه سوزي. غوښه خو نه سوزي، ځکه چې کټو ترخولې له اوبو ډکه ده هغه ترسبا هم نه وچيږي خودا غواړي چې نورې ښځې خبرې کړي، دکټوري پلارچې خپل ګلالی ځوی په ښو کاليوکې ويني، من من غوښې اخلي او په کاليوکې نه ځاييږي خوله بلې خواچې دخپلې ښځې زاړه ټيکری او شکيدلي کميس ته ګوري سوراو تور ټول يې په زړه کې ګرزې خو چې هرڅومره خپلې سترګې يوه خوا بله خوا غړوي داسې څوک نه وينې چې دده زړه پرې ورشي اوڅه پورترې وغواړي.

سره لدې چې پدې کاله کې هيڅ نه و خو خوښي او د ژوندانه خوند پکې زښت ډير و اوله بډايانو ځنې ددوئ ژوند ډير خوږ و ځکه چې دشتمنو اوبډايانو زړونه تل هغه څه غواړي چې هيڅکله يې لاس نه ورسيږي.

هو! ددوئ خوښي او زړه ښه والی دومره وړيا نه وي چې په دومره وړو وړو خبرولاس ته راشي، ددوئ سترګې په ټوله نړی هم نه مړيږي دلويو اوشتمنوکورو لاڅه چې وړوته هم ډير خوندور څيزونه بيخونده شوي وي او وريښمينې ټوټې ورته لکه بيستې داسې ښکاري، ددوئ نرۍ وريجې که هرڅومره غوړې او غوښې پکې ډيرې وي د نورو سوړسک او شنو سبو يا شړومبوته په خوند کې نه رسيږي، نه پوهيږم چې داولې؟ نوښه ده که ښه څيزونه دنوروپه مخکې ايښي وي خوند خو ددوئ په برخه رسيدلی دی او خوښي هم ددوئ په کاله کې ده.

نه يوازې دا نه، روغتيا اوجوړوالۍ هم دوئ ته ورکړشوی دی، دوئ هيڅکله لکه بډايان په لواړو وريجو اوکلکو غوښو نه نس خوړي کيږي او نه هغومره ژرژر ناروغتيا ورته پينښيږي، دوئ بې تروو څيزونو، ښايسته ډيره ډوډۍ خوړلی شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوکه نورڅه نه وي دغرو پرګي، نانګه اومونانۍ، شنې او داسې نور......هم خوړلی شي ځکه چې دوئ لادپستو اوخوندورو څیزونو خوند نه دی لیدلي.
نه نه لیدلي يې دي خو په همدغو ځینې ونوکې لکه چې رحمان بابا وايي:

پتنګـــانو لـــره خـــدا ی پـــه اورکـــې و رکـــړ   هغـه عـیش چـې یـې بلبلـې پـه ګلـزار کـا
خرقـــه پوشـــوپه خرقـــه کـــې دي مونـــدلي   هغـه حـظ چـې پـه دنیـاکې دنیـا دار کـا

پای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library